

Sivil Topluma Siyasal Güven:

Türk Milletvekillerinin Sivil Toplum Örgütlerine Güven Düzeyi Üzerine Bir Araştırma

KUDRET BÜLBÜL - REFİK YASLIKAYA

Türkiye’de sivil toplumun gelişmiş Batı ülkelerindeki benzerleri ile kıyaslandığında yeterince gelişmediği söylenebilir. Bu çalışmada, Türkiye’de öncelikli bir konuma sahip olan, siyaset kurumunun temel aktörü niteliğindeki TBMM üyelerinin değişik dağılımlarda, belirlenen sivil toplum örgütlerine ne oranda güvendikleri araştırılacaktır. Araştırmanın temel varsayımı, Türkiye’deki sivil toplumun gelişmişlik düzeyi ile sivil toplum örgütlerine duyulan güvenilirlik düzeyi arasında paralel bir ilişkinin bulunduğudır. Bu çalışmada sivil toplum-güven ilişkisi bağlamında yaygınlıkla yapılan, bireylerin toplumun diğer üyelerine ve siyasal kurumlara ne kadar güvendikleri gibi araştırmalarda eksik bırakılan siyasal ku-

ÖZET

Türkiye’de sivil toplumun gelişmiş Batı ülkelerindeki benzerleri ile kıyaslandığında yeterince gelişmediği söylenebilir. Bu çalışmada sivil toplum-güven ilişkisi bağlamında yaygınlıkla yapılan, bireylerin toplumun diğer üyelerine ve siyasal kurumlara ne kadar güvendikleri gibi araştırmalarda eksik bırakılan siyasal kurumların (bu çalışmada parlamento’nun) sivil toplum örgütlerine ne oranda güvendikleri üzerinde durulmuştur. Siyasal kurumlarca topluma yönelik atfedilen ya da atfedilmeyen güven duygusunun, ilgili toplumlarda sivil toplumun gelişiminde oldukça önemli rol oynadığı düşünülmektedir. Araştırmanın temel varsayımı, Türkiye’deki sivil toplumun gelişmişlik düzeyi ile sivil toplum örgütlerine duyulan güvenilirlik düzeyi arasında paralel bir ilişkinin bulunduğudır. Araştırma bulgularının Türkiye’de sivil toplumun Batılı örneklerle kıyasla daha az gelişmiş olması ile sivil toplum örgütlerine duyulan güven düzeyi arasında bir ilişki bulunduğu biçimindeki temel varsayımı genel olarak doğruladığı söylenebilir.

rumların (bu çalışmada parlamento’nun) sivil toplum örgütlerine ne oranda güvendikleri üzerinde durulacaktır. Siyasal kurumlarca topluma yönelik atfedilen ya da atfedilmeyen güven duygusunun, ilgili toplumlarda sivil toplumun gelişiminde oldukça önemli rol oynadığı düşünülmektedir. Dolayısıyla bu çalışma, belki de zorlukları nedeniyle eksik bırakılan bu alandaki çalışmalara ve Türkiye’yi de içerecek biçimde karşılaştırmalı analizler ya-

pılabilmesi için uluslararası literatüre, bir katkı niteliği taşımaktadır.

Sivil Toplum ve Güven İlişkisi

Modern siyasal düşüncenin temel sorunlarından birisi olarak sivil toplum tartış-

malarının tarihi oldukça gerilere götürülebilir. Feodalitenin güç kaybetmesine, kapital ekonomilerin açılmasına, siyasal iktidarın merkezileşmesine ve kırsal ağırlıklı toplumsal yaşamın kentelleşmesine koşut (Ateş 1991: 34-36), Batı Avrupa bireyinin vatandaş olma çabalarının sonucunda ortaya çıkan ve aristokratik bir toplumdan burjuva toplumuna geçişi şeklinde sonuçlanan bir süreçle paralel olarak gelişen (Mardin, 1983: 1918; Bumin, 1981: 11; Poggi, 1991: 87) sivil toplum kavramı, günümüze kadar pek çok düşünürün dilinde farklı anlamlar kazanmıştır. 18. yüzyıla gelinceye kadar devlet (kamusal alan) ile eşanlamlı olarak kullanılan (Keane, 1993: 47; Bobbio ve Texier, 1982: 11) sivil toplum kavramı, 18. yüzyılın ortalarından itibaren devletten ayrı bir faaliyet alanını (özel alan) tanımlamak üzere kullanılmaya başlanmıştır. (Karaman, 1990: 5; Keane, 1993: 60-66) [2] Hegel'le birlikte bu anlayışta geriye doğru bir dönüş yaşandıysa da (Bobbio,

1993: 91-92), Marx ve Gramsci'nin¹ sistematiginde devletin ortadan kaldırılması sürecini tamamlayan bir olgu olarak görülmesi, kavramın tekrar devletten farklı bir konumda düşünülmesinin yolunu açmıştır (Marx ve Engeles, 1987: 85-102; Tezel, 1978: 40-41; Vergin, 1994: 10).

Günümüz dünyasında ise özel alan ile kamusal alan, devletle sivil toplumun iç içe oluşu (Çaha, 1994: 82) sivil toplum kavramına yönelik tartışmaların seyrini değiştirmiş ve klasik sivil toplum tartışmaları, yerini sivil toplumun varolabilme koşulları, sivil toplumun gelişmesi önündeki engellerin kaldırılması gibi tartışmalara bırakmıştır.

¹ Gramsci'de devlet-sivil toplum ilişkisi tek bir biçimde değil, üç farklı biçimde kurulmaktadır. İlkinde devlet ile sivil toplum tam bir karşıtlık içindedir. İkicisinde devlet ile sivil toplum dengeli bir ilişki içerisinde olup devlet, sivil toplumun dış yüzeyini oluşturmaktadır. Üçüncüsünde ise devletin dışında ve devlete rağmen bir sivil toplumdan bahsedilemez (Gramsci, 1986: 184; Anderson, 1988: 29).

Kudret Bülbul, Dr.

Kırıkkale Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü - kudretbulbul@yahoo.com

Yayınlarından Seçmeler: *Küreselleşme Okumaları - Ekonomi ve Siyaset*. (2006). (ed). Ankara: Kadim Yayınları. • *Turkey and The EU: A Survey On Turkish MPs' EU Vision*. (2006 Fall). *Alternatives*, 5(3). • *Küreselleşmeler ve Sonrası: Bir Dikotomiler Dizgesi*. (2006). (Ed: Kudret Bülbul) *Küreselleşme Okumaları - Ekonomi Ve Siyaset*. Ankara: Kadim Yayınları. • *Hegemonya ve Kendiliğindenlik Arasında Küresellik: TBMM Üyeleri Üzerine Bir Alan Araştırması*. (2006). *AÜ. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 61(3). • *Küreselleşen Kültür ve Değişen Yerleşik Siyasal Konular*. (2006 Bahar). *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 3(9). • "Hazmetmeye" Ne Kadar Hazırız: TBMM Üyelerinin AB Perspektifleri Üzerine Bir Araştırma. (2005 Güz). *Liberal Düşünce*, 40. • *Küreselleşme ve Değişim: Yeni ve Farklı Olan Nedir?*. (2005). *Muhafazakar Düşünce*, 4.

Refik Yaslıkaya, Dr.

Kırıkkale Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü - refikyaslikaya@yahoo.com

Yayınlarından Seçmeler: Yaslıkaya R., Çaha Ö., Özden K. & Salur Ş. (2005). *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma*. İstanbul: Marifed Yay. • *Belediye Hizmetlerinde Özelleştirme*. (2004 Haziran). *Yerel Dergi*, 38, 10-12. • *Bir Sivil Toplum Kurumu Olarak Yerel Yönetimler*. (1997 Kasım-Aralık). *Yeni Türkiye*, 18, 350-359. • *Antik Site'den Bilgi Toplumunun Kentlerine, Agoralardan Gökdelenlere Düşünce ve Mekan Arası İlişki*. (1998 Ocak-Şubat). *Yeni Türkiye*, 19, 910-933. • *Çevre Gönüllü Kuruluşları*. (1998). *Bilim Yolu* (Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi), 1, 509-520.

Bir toplumda sivil toplumdan bahsedilebilmesi için önce “devletten ayrışabilen bir sivil alanın, sivil referansın ve sivil kimliğin” (Çaha, 2003: 9) varlığından söz etmek gerekir. Bu ayrışmanın sağlanabilmesi için gerekli ortam ise sivil toplum yapısı için zorunlu ön koşullar olarak tanımlanabilir. Zorunlu ön koşulların bir boyutunu devletin taşıması gereken nitelikler oluşturur. Sivil toplumun gelişebilmesi için devletin hukuk devleti olması ve kendini asli görevlerle sınırlamış olması beklenir. Diğer taraftan toplumsal yapının da belirli özelliklere sahip olması gerekir. Çaha bu özellikleri beş başlık altında toplar. Bunlar: 1) Toplum yaşamında etnik, kültürel, dinsel, ideolojik, siyasi, ekonomik ya da cinsiyet bazında farklılaşmaların varlığı ve bunların tanınması; 2) Farklılaşma temelinde herhangi bir sınırlamaya maruz kalmadan politika üretebilecek sosyal örgütlenmelerin (dernek, sendika, vakıf, siyasi parti gibi) varlığı; 3) Örgütlenmenin gönüllü birliktelik esasına dayanması; 4) Sosyal grupların devletin yönlendirmesine maruz kalmaksızın, kendi politikalarını rahatça belirleyebilme inisiyatifine sahip olmaları, başka bir deyişle sosyal grupların otonomileşmesi; 5) Sivil toplum örgütlerinin hukuk kuralları çerçevesinde şiddete başvurmaksızın demokratik yoldan birer baskı grubu haline gelebilmeleri (Çaha, 2003: 58-65).

Çaha'nın bu 5 ön koşulu bir sivil toplumun var olabilmesi ve işleyebilmesi için gereken damarlar olarak görülebilir. Ancak bu damarların aktif olarak çalışabilmesi için öncelikle bütün toplumlarda belirli bir güven düzeyinin var olması gerekli ve hatta zorunlu bir koşuldur. Belirli bir güven düzeyinin tesis edilemediği toplumlarda Çaha'nın vurguladığı sivil toplumun ön koşulları olan farklılaşma, örgütlenme, gö-

nüllülük ve otonomi gibi özelliklerin aktif olarak hayata geçirilebilmesi oldukça zordur. Güven, John Locke'un işaret ettiği gibi, “toplumun bağı” (Nichelson, 2002: 82), Simmel'in vurguladığı gibi “toplum içindeki en önemli birleştirici güçlerden bir tanesi” (Newton, 2001: 202) ve “belki de güven, sosyal entegrasyon, ekonomik etkinlik ve demokratik süreklilik için gerekli koşul olan sosyal sermayenin temel bileşenidir” (Newton, 2001: 202). Maryland Üniversitesi'nden Eric Uslaner'in belirttiği biçimde, güven ve sivil girişim bir topluma işbirliği ruhu ve bunun karşılığında daha iyi bir yönetim ve daha fazla bir refah sağlar (Uslaner, 2006: 4). Güven, Angela Stainthorpe'un da vurguladığı gibi sivil toplumun temeli olarak görülebilir (Stainthorpe, 2006: 25) ve belki de güven-sizlik durumunda güven duygusunun değeri daha iyi takdir edilir. Güvenin olmadığı bir toplumsal yaşam büyük olasılıkla yaşanılmaz, dayanılmaz ve katlanılmaz olacaktır (Newton, 2001: 202). Thomas Hobbes'un formüle ettiği “insan insanın kurdudur” (homo homini lupus) ifadesi bu tür toplumlarda yaşam biçiminin neye dönüşebileceğini göstermesi açısından oldukça anlamlıdır.

Sivil toplumun var olabilme koşullarından birisi olmasına rağmen bir analiz birimi olarak güven kavramının literatürde kullanılması çok gerilere götürülemez. Kavramın sosyolojik analizlerde yakın zamanlara kadar yeterince irdelenmediği söylenebilir. Nichelson, son zamanlara kadar Annette Baier, Niklas Luhmann, Bernard Williams, Anthony Giddens ve Martin Hollis gibi yazarların çalışmalarından önce kavramın felsefi olarak çok dikkat çekmediğini vurgular (Nichelson, 2002: 82). Kavramın literatüre girişi ise iş ilişkileri ve yönetim

bağlamında olmuştur (Marhall, 1994: 540). Kavramın nasıl tanımlanabileceği ise bir başka sorunlu alandır. Martin Hollis'e göre güven, tanımlanması oldukça zor bir kavramdır. Çünkü güven "teoride değil, pratikte işeyen" bir kavramdır (Nichelson, 2002: 82). Güven kavramı Giddens'in "bir kişi ya da sistemin güvenilirliğine olan itimat" (Giddens, 1998: 39) tanımına benzer şekilde Newton'dan hareketle "bir aktörün, en kötü olasılıkla diğerlerinin bilerek ya da bilmeyerek kendisine zarar vermeyeceği, en iyi ihtimalle onların kendisine yardım edeceğine dair inancı" (Newton, 2001: 202) olarak tanımlanabilir. Seligman "Trust and Civil Society" isimli çalışmasında güvenin her bir bireyin ahlaki değerler ve otonomi ile donandığı belirli bir insanlık durumuna işaret ettiğine değinir (Seligman, 2000: 13).

Güven-sivil toplum ilişkisinde üç temel boyutun olduğu söylenebilir. İlki öncelikle toplum bireylerinin birbirlerine güvenmesi, toplumun diğer bireylerinin en azından belirli bir düzeyde güvenilir bulunmasıdır. İkinci boyutu siyasal ya da kurumsal güven² bağlamında, toplumu oluşturan bireylerce siyasal sistemin ya da parlamento, yargı, hükümet gibi kurumların güvenilir olmasıdır. Siyasal güven, sivil toplum sağlığının ölçüsüdür (Michelson, 2001: 323). Üçüncü boyut ise, yine siyasal ya da kurumsal güven bağlamında, bu kurumlarca toplumun ve bireylerin güvenilir görülmesidir. Güven ve sivil toplum ilişkisini oluşturan ilk iki boyutta çalışmaların çok

olduğu ve hatta ülkeler arasında karşılaştırmalı analizlerin yapıldığı bilinmektedir. Bu konuda bilinen en geniş kapsamlı çalışma Michigan Üniversitesi tarafından yapılan dünya değerler araştırmasıdır. Bu çalışmada güven-sivil toplum ilişkisinin ilk iki sacayağını oluşturan toplum bireylerinin birbirlerine ne kadar güvendikleri ve toplum bireylerince siyasal kurumların ne kadar güvenilir bulundukları karşılaştırmalı olarak analiz edilmektedir. Parlamento, hükümete ve diğer kurumlara yönelik siyasal güven analizleri ülkemizde ve dünyada³ yakın zamanlarda sıkça yapılan çalışmalardandır. Bununla birlikte güven-sivil toplum ilişkisinin 3. sacayağını oluşturan, kurumlarca sivil toplumun ne kadar güvenilir bulunduğuna dair çalışmalardan yeterince bahsedilemez. Oysa Türkiye gibi, çoğu kez sivil toplum örgütleri ve bireyler arasında güvene ilişkin fazlaca bir sorun olmamasına rağmen, özgür bir sivil toplumun gelişiminin önündeki temel engellerden belki de en önemlisinin siyasal toplumun sivil topluma yönelik kuşku ve baskılarının geldiği ülkelerde sivil topluma siyasal toplum tarafından atfedilen ya da atfedilmeyen güven duygusu çok daha öne çıkmaktadır. Erdoğan'ın belirttiği gibi, Türkiye gibi ülkelerde sivil toplumun ge-

² Siyasal güvenin anlamı üzerine bir çalışma için bkz. "On the Meaning of Political Trust: New Evidence from Items Introduced in 1978", Paul R. Abramson, Ada W. Finifter, American Journal Of Political Science, Vol: 25, N: 2, May, 1981.

³ Örneğin Christoper Anderson ve Andrew Lotempio, Amerika'da 1972 ile 1996 yılları arasında yapılmış seçim sonuçlarından hareketle kazanan ya da kaybeden başkana oy veren seçmenlerle hükümete duyulan güven düzeyi arasında bir ilişki bulunup bulunmadığını araştırmışlardır. Anderson ve Lotempio'ya göre böyle bir ilişkiden bahsedilebilir. Seçimi kazanan başkana oy verenler hükümete daha çok güvenirken, kaybedenlere oy verenler daha az güvenmektedirler. Bununla birlikte benzer bir ilişki kongre seçimleri açısından söz konusu değildir (Anderson and Lotempio, 2002: s. 335-351).

lişmesi için devletin değişmesi gerekmektedir (Erdogan, 2003: 1004). Bununla birlikte sivil toplum ve güven ilişkisinin üçüncü sacayağını oluşturan bu alanda çalışmalar yapmak önceki iki alana göre daha zordur. Parlamento, ordu, yargı gibi kurumların sivil topluma ne kadar güvendiğerlerini konu edinen araştırmaların zorluğu, bu kurumların mensuplarına ulaşabilmemnin zorlukları da göz önünde bulundurulduğunda, daha somut olarak gözlemlenebilecek, bu alandaki çalışmaların neden yetersiz kaldığı daha iyi anlaşılabilir.

Bu çalışma, güven ve sivil toplum ilişkisinin, (belki de karşılaşılabilecek zorluklar ve imkansızlıklar nedeni ile eksik bırakılan) üçüncü sacayağını oluşturan kurumlarca sivil toplum örgütlerinin ne kadar güvenilir bulunduğunu Türkiye’den hareketle araştırmayı amaçlamaktadır. Bu yönü ile çalışma, Türkiye’deki sivil toplum örgütleri ve siyasal kurumlar (TBMM) arasındaki güven ilişkisinin analizine katkı sağlaması açısından ulusal, daha sonra başka ülkelerde de yapılacak benzer çalışmaların Türkiye ayağını oluşturması açısından uluslararası literatüre bir katkı niteliği taşımaktadır.

Araştırmanın Kapsam ve Metodolojisi

Araştırma Örnekleminin Belirlenmesi

TBMM üyeleri ile yapılan bu anket çalışması, daha geniş kapsamlı bir araştırmanın bir parçasını oluşturmaktadır. Çalışma temel olarak AK Parti ve CHP’li vekillerin belirlenen sorular doğrultusundaki yaklaşımlarını anlamayı (ölçmeyi) amaçladığından, araştırmanın evreni, AK Parti ve CHP’lilerden oluşan TBMM üyeleridir. 22. dönem TBMM kompozisyonuna bakıldığında, di-

ğer partilerin Meclis içerisindeki oransal varlıklarının ihmal edilebilir düzeyde oldukları söylenebilir. Araştırma Aralık 2004-Mayıs 2005 tarihleri arasında yapılmıştır.

Araştırmanın örneklem büyüklüğünün tespitine gelince, bu çalışmada amaç, bölge ve parti bazında tahminde bulunmak olduğundan maliyet ve işgücü faktörleri de dikkate alınmış, 0,01 duyarlılıkla ve 0,95 anlamlılık düzeyi ile $n = [t^2 \cdot (p \cdot q)] / d^2$ formülü kullanılarak örnek hacim 100 olarak hesaplanmıştır. Bu formülde, n = toplam örnek hacmi, t = 0,95 anlamlılık düzeyinde student-t tablosundaki değer, p = belli özelliğe sahip birimlerin oranı, $q = 1 - p$, d = duyarlılık düzeyini göstermektedir. Bu oranın bölgeler bazında dağılımını belirlemek için, ilgili partilerin bölgesel düzeyde çıkardıkları milletvekillerine dayanan bir tabakalı örneklem yöntemi izlenmiştir. Her tabakada tahmini tutturmak için örnek hacmin tabakalara dağıtımını compromise allocation (uygun dağıtım) yöntemi ile yapılmıştır. Dağıtımda kullanılan formül $n = \bar{n} \cdot [K^2 + (1 - K^2) \cdot Mh^2]$ ’dir. Bu formülasyonda \bar{n} = göze düşen ortalama örnek hacmini, Mh = tabaka ağırlığının toplam tabaka sayısına etkisini, $Mh = Nh / (N/H) = H \cdot Wh$ ’yi, H = tabaka sayısını, Nh = tabakadaki birim sayısını, N = toplam birim sayısını, Wh = tabakadaki birimlerin ağırlığını, K^2 = göreceli önemi, $n_{min} = K \cdot \bar{n}$ en küçük göze düşen örnek hacmini göstermektedir. Bu çalışmada $K = 0,75$ ve $\bar{n} = 7$ olarak alınmıştır.

Yukarıda belirtilen kriterler ve yöntemlere göre, hangi bölgeden ve partiden kaç sayıda milletvekili ile anket yapılacağı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 1: AK Parti ve CHP'nin Bölgelere Göre MV Dağılımı ve Örneklem Büyüklükleri

Bölgeler	AK Parti		CHP	
	MV Sayısı	Örnek Sayısı	MV Sayısı	Örnek Sayısı
İç Anadolu Bölgesi	70	9	24	6
Ege Bölgesi	38	7	33	7
Marmara Bölgesi	79	9	49	8
Karadeniz Bölgesi	59	8	16	6
Akdeniz Bölgesi	38	7	29	7
Doğu Anadolu Bölgesi	44	7	12	5
Güney D. Anadolu Bölgesi	39	7	13	6
Toplam	367	54	176	45

Oranlar, ankete başlanıldığı zamanki vekillerin parti dağılımlarına göre belirlenmiştir. Türkiye’de milletvekillerinin parti değiştirmesi anormal bir durum olmadığı için partilere göre dağılım oranları daha sonra değişmiş olabilir.

Ankette açık ve kapalı uçlu sorular birlikte kullanılmıştır. Milletvekilleri ile ankete başlanılmadan önce, anketin AÜ. Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim elemanları, bürokratlar ve iş adamlarından oluşan bir grup üzerinde pilot uygulaması yapılmıştır. Yukarıdaki bölgesel ve partisel kotalar doğrultusunda tespit edilen sayılara ulaşıncaya kadar, rastlantısal yöntemle belirlenen milletvekilleriyle anket yapılmaya devam edilmiştir. Böylelikle yaklaşık 300 vekile anket

formu elden verilmiştir. 105 vekilden yanıt alınmış ve bu yanıtlardan 99’u değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Makalenin yazıldığı tarihte AK Parti ve CHP’nin toplam milletvekili sayısının 513 (355+158) ve TBMM’nin halihazırdaki üye sayısının 546 olduğu düşünülürse (TBMM, 2005), bu oran ilgili partilerin ve Meclis’in yaklaşık %20’sine tekabül etmektedir. Anket çoğunlukla bizzat milletvekilleri ile yüz yüze yapılmış ve bu durum, gerekli olduğunda, ilgili vekile sorulara ilişkin açıklama yapma olanağı sağlamıştır. Az sayıda milletvekili ise anket formunu daha sonra doldurup iade etmeyi tercih etmiştir.

Örneklemin Demografik Dağılımı

Yukarıdaki yöntem ve metodoloji ile belirlen örneklem demografik, bölgesel, bilinen diller ve kimlik temelindeki dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2: Örneklemin Demografik Bölgesel, Dil ve Kimlik Özellikleri

CINSİYET	Sayı	Geçerli %	BİLİNER DİLLER	Sayı	Geçerli %
Kadın	5	5,1	İngilizce	51	51,5
Erkek	94	94,9	Fransızca	11	11,1
MESLEK			Almanca	10	10,1
Bürokrat/Kamu sektörü	16	16,3	Arapça	16	16,2
Özel sektör	35	35,7	Kürtçe	18	18,2
Öğretim Üyesi, Öğretmen, Eğitimci	17	17,3	KİMLİK		
Avukat, Hukukçu	14	14,3	Milliyetçi	4	4,0
Doktor	10	10,2	Muhafazakar	27	27,3
Gazeteci Yazar	4	4,1	Liberal	19	19,2
Diğer	2	2,0	Sol	25	25,3
EĞİTİM			Kemalist	13	13,1
Ortaöğretim ve Önlisans	13	13,3	Muhafazakar Demokrat	13	13,1
Lisans	57	58,2	Sosyal Demokrat	4	4,0
Master ve Doktora	18	18,4			
Doktora üstü	10	10,2			
YAŞ					
35-44	21	21,4			
45-54	50	51,0			
55 ve üzeri	27	27,6	Toplam	99	

(Bundan sonraki analizlerde yukarıdaki dağılımda sayısal olarak 10 ve üzerinde yanıt alınan dağılımlar değerlendirmeye alınacak, 9 ve daha az sayıdaki dağılımlar değerlendirme dışı bırakılacaktır. Aksi belirtilmediği sürece verilerdeki bütün yüzdelik oranlar geçerli yüzdelik oranlardır.)

Araştırma Bulguları

Sivil Toplum Örgütlerine Duyulan Güven ve Üyesi Olan Parti İlişkisi

TBMM üyelerinin ulusal sivil toplum (UST) örgütlerine duydukları güven düzeyini araştırmak amacıyla öncelikle bu kurumlara genel olarak hangi oranda güvendikleri soruldu. Bu genel sorudan sonra, insan hakları bağlamında Türkiye’de dikkat çeken ve siyasal eğilimleri de bulunan iki sivil toplum örgütüyle birlikte daha çok deprem sonrasında arama ve kurtarma çalışmalarıyla öne çıkan ve kamuoyunda siyasal tartışılmalarda fazla yer almayan AKUT gibi daha nesnel bir örgüt aracılığı ile genel güven düzeyinin somut örgütler düzeyindeki anlamı test edildi. Bu üç örgüt, UST örgütlerine duyulan güveni araştırmak, sivil toplum örgütlerine duyulan genel güven düzeyini ölçmek ve bu güven düzeyinin, siyasal bağamları olan ve daha

nesnel çalışmaları bulunan örgütlere nazaran hangi oranda değiştiğini gözlemleyebilmek açısından tercih edildi. Kuşkusuz UST örgütlerine duyulan güven düzeyi, başka çalışmalarda farklı örgütler aracılığıyla da yapılabilir.

Tablo 1, UST örgütlerine duyulan güvenle parti üyeliği arasındaki ilişkileri göstermektedir. (Güven bağımlı, parti bağımsız değişken olarak alınmıştır.) UST örgütlerine olan genel güven düzeyi %50’nin üzerindedir. Özele inildiğinde ise belirli bir siyasal niteliği olan UST örgütlerine duyulan güvenin düştüğü gözlemlenmektedir. Meclis genel dağılımı açısından ör-

Tablo 3. Ulusal Sivil Toplum Örgütlerine Duyulan Genel Güven ve Güvenin Parti Bazında Dağılımı

		Meclis Genel %	Partiniz	
			AK Parti %	CHP %
Ulusal sivil toplum örgütlerine duyulan güven	Çok Güvenilir	7,4	-	16,3
	Güvenilir	53,2	49,0	58,1
	Ne güvenilir ne güvenilmez	30,9	39,0	20,9
	Güvenilmez	7,4	9,8	4,7
	Hiç Güvenilmez	1,1	2,0	-
İnsan Hakları Derneği'ne duyulan güven	Çok Güvenilir	4,3	-	9,8
	Güvenilir	48,9	52,9	43,9
	Ne güvenilir ne güvenilmez	32,6	31,4	34,1
	Güvenilmez	10,9	11,8	9,8
	Hiç Güvenilmez	3,3	3,9	2,4
Mazlum Der'e duyulan güven	Çok Güvenilir	6,8	9,8	2,7
	Güvenilir	44,3	66,7	13,5
	Ne güvenilir ne güvenilmez	37,5	19,6	62,2
	Güvenilmez	9,1	2,0	18,9
	Hiç Güvenilmez	2,3	2,0	2,7
AKUT'a duyulan güven	Çok Güvenilir	25,8	23,5	28,6
	Güvenilir	63,4	62,7	64,3
	Ne güvenilir ne güvenilmez	9,7	11,8	7,1
	Güvenilmez	1,1	2,0	-
	Hiç Güvenilmez	-	-	-

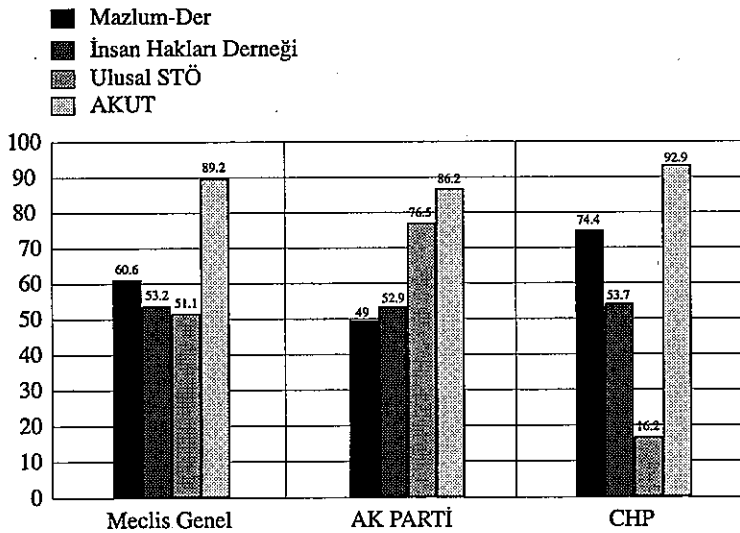
neklemede yer alan milletvekillerinin %60.6'sı UST örgütlerine güvenirken (çok güveniyorum ve güveniyorum diyenlerin toplamı alınmıştır) İnsan Hakları Derneği'nde oran 53,2'ye, Mazlum-Der'de ise %51.1'e düşmüştür. Buna karşın AKUT gibi tamamen hizmet amaçlı görülen bir sivil toplum örgütü, milletvekillerinin %89.2'si tarafından güvenilir bulunmaktadır. Belirli bir siyasal nitelik taşıma vasfının siyasal parti üyelerince bile güven belirleyici bir unsur olarak algılanmaması dikkate değer bir durumdur.

Araştırmanın ortaya koyduğu genel bulgunun yanında, temelde siyasi bir kurum olan ve meclis üyelerinin siyasi nitelikte gördükleri sivil toplum örgütlerine duydukları güven düzeyleri arasındaki farklılaşma bir başka ilgi çekici yön olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsan Hakları Derneği gibi sol ideolojiye yakın bir sivil toplum örgütü karşısında gerek AK Partili gerekse CHP'li milletvekillerinin güven düzeyleri arasında belirgin bir farklılık ortaya çıkmazken, aynı amaca yönelmiş ve sağ ideolojiye yakın kabul edilebilecek Mazlum-Der karşısında CHP'li milletvekillerinin

güven düzeylerinin ortalamanın çok altında seyretmesi, zaten az güven duydukları sivil toplum örgütleri arasında bile kategorizasyon yaptıklarını ortaya koymaktadır.

UST örgütlerine duyulan genel güven düzeyinin parti bazında dağılımına bakıldığında, CHP milletvekillerinin UST örgütlerini AK Partili milletvekillerinden daha yüksek oranda güvenilir buldukları göze çarpmaktadır. AK Partili milletvekillerinde bu örgütlere genel güven oranı yaklaşık olarak %50 iken CHP'li milletvekillerinde yaklaşık olarak %75'e çıkmakta ve güvenin, AK Partililerden farklı olarak %16'sını "çok güveniyorum" seçeneği oluşturmaktadır. Bununla birlikte İnsan Hakları Derneği ve AKUT'a duyulan güven düzeyi temelinde bu iki partiden milletvekilleri, genel güven düzeyi oranında farklılaştıkları kadar farklılaşmamaktadır. "Çok güvenilir ve güvenilir" seçenekleri birlikte değerlendirildiğinde bu iki örgüte duyulan güven düzeyi birbirlerine yakın oranlardadır. Mazlum-Der temelinde ise yukarıda da belirtildiği gibi AK Parti ve CHP milletvekillerinin güven düzeyleri önemli ölçüde farklılaşmaktadır. Mazlum-Der'i genel olarak güvenli

olarak güvenilir bulan milletvekillerinin AK Parti'deki oranı %75 iken bu oran CHP'li milletvekillerinde %16'ya kadar düşmektedir. UST örgütlerine duyulan güven düzeyi temelinde dikkat çeken bir başka nokta, AKUT'a duyulan güven düzeyi her

iki partide %86-93 aralığında iken, genel ve diğer örgütlere duyulan güven düzeyinin bu oranın çok daha altında olmasıdır. Bu durum milletvekillerinin siyasal bağlamı olmayan toplumsal amaçlı örgütlere daha yüksek oranda güvendikleri biçiminde değerlendirilebilir.

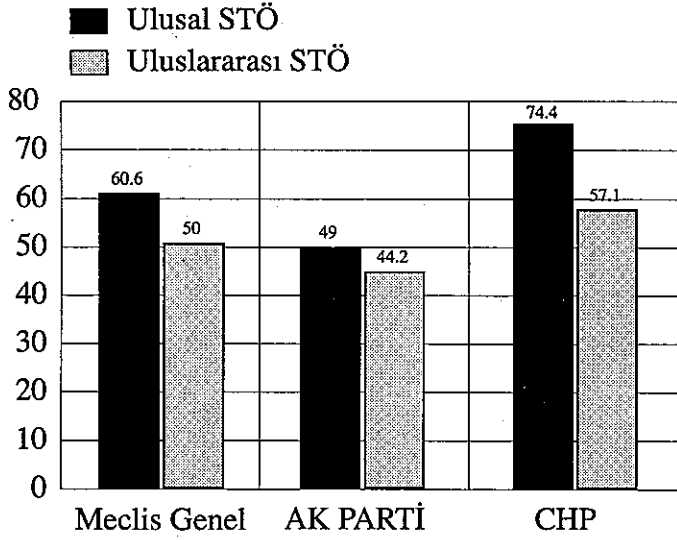
Milletvekillerine ulusal sivil toplum örgütlerine ne oranda güvendiklerinin yanısıra, aralarında bir farklılaşma gözlenip gözlenemeyeceğinin tespiti açısından, uluslararası sivil toplum örgütlerine ne oranda güvendikleri de soruldu. Uluslararası sivil toplum örgütlerine duyulan güven, yine bu örgütlere duyulan genel güven düzeyi ve Uluslararası Af Örgütü gibi siyasal boyutu olan bir örgüt ve Green Peace gibi daha çok çevreci eylemlerle adını duyuran ve daha az "ideolojik" kabul edilebilecek bir örgüt aracılığıyla elde edilmeye çalışıldı.

Uluslararası sivil toplum örgütlerini örneklemde yer alan milletvekillerinin %50'si güvenilir bulunmaktadır. Uluslararası Af Örgütü'ne güven konusunda parti üyeliği belirleyici olmazken, Green Peace'e duyulan güven için parti üyeliği belirleyicilik özelliği kazanmaktadır. CHP milletvekillerinin %78'i Green Peace'e güvendiğini belirtirken, AK Partili milletvekillerinde bu oran %34'e düşmektedir. Ulusal sivil toplum örgütlerine duyulan güven bağlamında AKUT'a duyulan güven düzeyi, genel ve diğer örgütlere duyulan güven düzeyinden daha fazla çıkmıştı. Benzer bir şekilde Green Peace'e duyulan düzeyin Uluslararası Af Örgütü'ne duyulan güven düzeyinden fazla olması beklenebilirdi. Bu beklenti CHP milletvekilleri açısından doğrulanırken AK Partili milletvekillerinde bunun tersi bir sonuç çıkmıştır. Bu durum Green

Peace'ın AK Partili milletvekillerince ne oranda bilindiği kuşkusunu da beraberinde getirmektedir.

Ulusal ve Uluslararası sivil toplum örgütlerine duyulan güven, üyesi olunan partinin bağımsız değişken olarak kullanıldığı karşılaştırmalı bir analize tabi tutulduğunda CHP'li milletvekillerinin sivil toplum örgütlerine hem ulusal hem de uluslararası düzeyde AK Partili milletvekillerinden daha fazla güvendiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 4. Uluslararası Sivil Toplum Örgütlerine Duyulan Genel Güven ve Güvenin Parti Bazında Dağılımı				
		Meclis Genel %	Partiniz	
			AK Parti %	CHP %
Uluslararası sivil Toplum örgütlerine duyulan genel güven	Çok Güvenilir	5,3	3,8	7,1
	Güvenilir	44,7	40,4	50,0
	Ne güvenilir ne güvenilmez	41,5	44,2	38,1
	Güvenilmez	6,4	9,6	2,4
	Hiç Güvenilmez	2,1	1,9	2,4
Green Peace'e duyulan güven	Çok Güvenilir	16,5	10,0	24,4
	Güvenilir	37,4	24,0	53,7
	Ne güvenilir ne güvenilmez	36,3	52,0	17,1
	Güvenilmez	6,6	10,0	2,4
	Hiç Güvenilmez	3,3	4,0	2,4
Uluslararası Af Örgütü'ne duyulan güven	Çok Güvenilir	4,3	2,0	7,3
	Güvenilir	46,7	47,1	46,3
	Ne güvenilir ne güvenilmez	40,2	37,3	43,9
	Güvenilmez	7,6	11,8	2,4
	Hiç Güvenilmez	1,1	2,0	-

Ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütlerine duyulan güven düzeyi karşılaştırmasında dikkat çeken bir başka bulgu, beklenileceği gibi, uluslararası sivil toplum örgütlerine duyulan güven düzeyinin, genel ve örgütsel güven düzeyleri bağlamında daha düşük olmasıdır.

Sivil Toplum Örgütlerine Duyulan Güven ve Siyasal Kimlik İlişkisi

Çalışma kapsamında araştırılan bir başka konu, sivil toplum örgütlerine duyulan güvenle milletvekilleri tarafından benimsenen siyasal kimlik arasındaki ilişkidir. Elde edilen sonuçlar, genel olarak partisel dağılıma ilişkin analizleri tekrarlamakta ve destekle-

mektedir. AKUT'a duyulan güven, bütün kimlik gruplarında en yüksek değerlere ulaşmaktadır. Yine kendini "sol kimlikle" tanımlayan milletvekilleri düzeyinde hem genel olarak UST örgütlerine hem de Mazlum-Der dışındaki diğer sivil toplum örgütlerine duyulan güven diğer kimliklere göre daha yüksek düzeyde seyretmektedir.

Uluslararası sivil toplum

örgütlerine duyulan güven açısından bakıldığında, yine kendini "sol" olarak tanımlayan milletvekillerinin güven düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Green Peace özelinde "muhafazakar demokrat" kimlikle kendini tanımlayan milletvekillerinin güveni %25'e kadar düşerken, kendini "sol kimlikle" tanımlayan milletvekillerinde bu oran %82.6'ya çıkmaktadır.

AK Parti içerisinde görülebilecek "Muhafazakar" ve "Muhafazakar-demokrat" milletvekilleri ile CHP içerisinde görülebilecek "Sol" ve "Kemalist" milletvekilleri arasında da araştırma kapsamında bir ayrışmanın olduğu dikkat çekmektedir. Genel

Tablo 5. Ulusal-Uluslararası Sivil Toplum Örgütlerine Duyulan Güven ve Siyasal Kimlik İlişkisi

	Muhafazakar	Liberal	Sol	Kemalist	Muhafazakar Demokrat
Ulusal Sivil Top. Örg.	40	47,4	80	53,9	58,3
İnsan Hakları Derneği	44	52,6	68	30,8	66,7
Mazlum-Der	76	52,6	27,2	16,7	91,7
AKUT	80	84,3	95,9	92,3	100
Uluslararası Sivil Top. Örg.	42,3	42,1	72	23,1	41,7
Green Peace	33,4	36,9	82,6	69,2	25
Uluslararası Af Örgütü	48	36,9	62,5	23,1	58,3

olarak ulusal ve uluslararası genel ve örgütsel güven düzeyi bazında Muhafazakar-demokrat milletvekilleri Muhafazakar'lardan; Sol milletvekilleri de Kemalist milletvekillerinden daha yüksek oranda güven duygusuna sahiptirler. Bu genel kanının tek istisnasını Green Peace teşkil etmektedir. Green Peace'e duyulan güven düzeyi, yine, Sol milletvekillerinde Kemalist milletvekillerinden daha yüksek iken, Muhafazakar ve Muhafazakar-demokrat milletvekilleri arasındaki dağılım yukarıdaki yargıyı desteklememektedir. Bu durum AK Partili milletvekilleri arasında Green Peace'in yeterince bilinip bilinmediği kuşkusunu doğurmaktadır.

Hemen hemen bütün siyasal kimlikler temelinde de ulusal sivil toplum örgütlerine oranla, uluslararası sivil toplum örgütlerine duyulan güven oranı daha düşük görünmektedir.

Sivil Toplum Örgütlerine Duyulan Güven ve Bilinen Diller İlişkisi

TBMM üyelerinin sivil toplum örgütlerine duydukları güven düzeyine bildikleri diller açısından bakıldığında da bir farklılaşma gözlemlenmektedir.

(Bilinen diller altında yer alan parantez içindeki sayılar, örneklem içinde o dili bildiğini söyleyen milletvekili sayısını göstermektedir.)

Tablodan da izlenebileceği gibi, AKUT bilinen diller temelinde de en fazla güvenilen sivil toplum örgütüdür. İstisnası bulunmakla birlikte, Kürtçe bilen milletvekilleri ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütlerine daha yüksek oranda güven duygusuna sahiptirler. Kürtçe bilen milletvekillerinin diğerlerine göre, genel olarak sivil toplum örgütlerine daha yüksek oranda güvenmeleri, Türkiye gibi etnik temelde bölünme endişesi taşıyan bir ülke için oldukça önemli bir veridir. Bu milletvekillerinin sivil toplum örgütlerine yüksek düzeyde güvenmesi, onlarda birlikte yaşama arzusunun fazlaca mevcut bulunduğunun bir göstergesi olarak da okunabilir.

Diğer

Çalışma kapsamında milletvekillerinin yaş, eğitim durumları, bölgesel dağılımı, mesleği gibi temellerde de sivil toplum örgütlerine ne oranda güvendikleri araştırıldı. Genel olarak bu demografik dağılımlarda da AKUT ve Green Peace gibi siyasal bağlamları fazla olmayan örgütlere duyulan güven düzeyi diğerlerine göre daha yüksek görünmektedir. Bir siyasal partiye üye olarak yine bir siyasal organ olan TBMM'ye giren milletvekillerinin siyasal nitelikleri ağır basan sivil toplum örgütlerine görece olarak daha az güven duymaları Türki-

Tablo 6. Ulusal-Uluslararası Sivil Toplum Örgütlerine Duyulan Güven ve Bilinen Diller İlişkisi

	Muğilgilizce (48)	Almanca (10)	Fransızca (10)	Arapça (15)	Kürtçe (16)
Ulusal Sivil Top. Örg.	62,5	60,0	50,0	46,7	50,0
İnsan Hakları Derneği	53,2	44,4	50,0	66,7	62,6
Mazlum-Der	52,2	40,0	44,4	80,0	66,7
AKUT	87,6	80,0	90,0	86,7	93,8
Uluslararası Sivil Top. Örg.	49,0	30,0	63,6	53,4	70,6
Green Peace	54,1	40,0	80,0	35,7	66,6
Uluslararası Af Örgütü	44,7	30,0	50,0	53,3	75,1

ye'deki siyasal atmosfer açısından oldukça dikkat çekicidir. Milletvekillerinin siyasal olmayan sivil toplum örgütlerine daha fazla güven duymaları vekillerin sivil toplum örgütlerinin, siyasal alanla ve sorunlarla ilgilenmesini kabule henüz yeterince açık olmadıkları biçiminde de okunabilir.

Tartışma

Michigan Üniversitesi tarafından 90 ülkede yapılan Dünya Değerler Araştırması'nda, katılımcılara toplumun diğer üyelerini⁴, hükümet, parlamento, yargı, Ordu gibi kurumları ne kadar güvenilir bulduklarına dair sorular da sorulmaktadır. Aşağıdaki grafikte, bu araştırmadan seçilen ülkelere ve Türkiye'de, 1999 ve 2001 yıllarında,

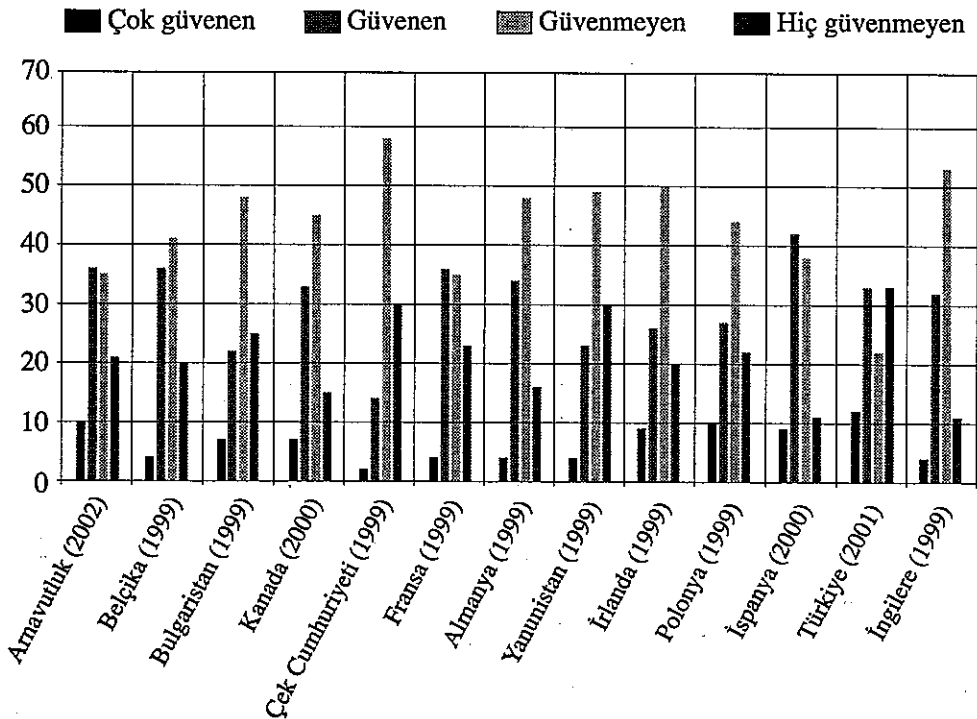
katılımcılar tarafından parlamentonun ne kadar güvenilir bulunduğunu göstermektedir (Worldvaluessurvey, 2006).

Grafikten de izlenebileceği gibi Türkiye'de parlamentoya duyulan güven düzeyi diğer ülkelere göre oldukça düşüktür ve parlamentoya "hiç güvenmeme" seçeneği yukarıdaki bütün ülkeler arasında Çek Cumhuriyeti ve Türkiye'de en yüksektir⁵. Türkiye'de Parlamenti'ni "çok güvenilir" ve "güvenilir" bulanların oranı %50'nin altında kalmaktadır.

Dünya Değerler Araştırması'nın yukarıdaki sonuçları ile bu çalışmanın bulgularının paralellik gösterdiği söylenebilir. Siyasal kurumlarca (bu çalışmada parlamento) sivil toplum örgütlerinin ne kadar güvenilir bulunduğunun araştırıldığı bu çalışmada, sivil

⁴ Diğer ülkelerle kıyaslandığında, Türkiye'den katılımcıların insanların çoğunu güvenilir bulma oranı oldukça düşüktür (Worldvaluessurvey, 2006).

⁵ Newton bu sonuçlar ile ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeyi arasında ilişki kurar (Newton, 2001: 211).

toplum örgütlerine %50 düzeyinde güven duyulduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Partisel dağılıma, tanımlanan siyasal kimliklere, bilinen dillere göre değişmekle birlikte, TBMM üyeleri genel olarak ulusal sivil toplum örgütlerine %60, uluslararası sivil toplum örgütlerine %50 oranında güven duygusuna sahiptirler. %50'ler düzeyindeki bir güven düzeyinin diğer yarısını doğal olarak güvenilmez ve ne güvenilir-ne güvenilmez bulma seçenekleri oluşturmaktadır. Bu bulguların, Türkiye'de sivil toplumun Batılı örneklerle kıyasla daha az gelişmiş olması ile sivil toplum örgütlerine duyulan güven düzeyi arasında bir ilişki bulunduğu biçimindeki temel varsayımı genel olarak doğruladığı söylenebilir.

Kuşkusuz farklı ülkelerdeki parlamento, yargı, ordu gibi kurumların sivil toplum örgütlerine ne kadar güvendiklerinin daha sağlıklı ve karşılaştırmalı bir analizi için Dünya Değerler Araştırması'nda olduğu gibi, karşılaştırmalı çalışmalara ihtiyaç vardır. Böylesi çalışmalar yapıldığında, TBMM üyelerinin sivil toplum örgütlerine duydukları güven düzeyi, bu alandaki çalışmaların yetersizliği nedeniyle diğer toplumların kendi parlamentolarına duydukları güven düzeyiyle kıyaslanarak değil, doğrudan diğer ülke parlamentolarının kendi ülkelerindeki sivil toplum örgütlerine duydukları güven düzeyiyle karşılaştırılarak analiz edilecektir.

Kaynakça

- Abramson Paul R. & Finifter Ada W. (1981). On the meaning of political trust: New evidence from items introduced in 1978. *American Journal Of Political Science*, 25(2).
- Anderson Christopher J. & Lotempio Andrew J. (2002). Winning, losing and political trust in America. *British Journal of Political Science*, 32.
- Anderson P. (1988). *Gramsci, hegemonya, Doğu/Batı sorunu ve strateji*. (çev: Tank Günersel). İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Ateş T. (1991). Sivil toplum ve değerleri. (der. Yurdakul Fincancı). *Sivil Toplum*, İzmir: Türkiye Sosyal, Siyasal Araştırmalar Vakfı (TÜSES) Yay.
- Bobbio N. Gramsci ve Sivil toplum kavramı. (Der: John Keane). *Sivil Toplum ve Devlet*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bobbio, N. & Texier J. (1982). *Gramsci ve sivil toplum*. (çev: Arda İpek-Kenani Somer). Ankara: Savaş Yayınları.
- Bumin K. (1981). *Sivil toplum ve devlet: Kuramlar, deneyler, arayışlar*. İstanbul: Yazko Yayınları.
- Çaha Ö. (1994). Osmanlı'da sivil toplum. *A.Ü.S.B.F. Dergisi (Prof. Dr. Yılmaz Günel'a Armağan)*, 49.
- Çaha Ö. (2003). *Aşkın devletten sivil topluma*. İstanbul: Gendaş Yayınları.
- Erdogan M. (2003). Mustafa Erdoğan'la röportaj. *Sivil Toplum*, 1(4).
- Giddens A. (1998). *Modernliğin sonuçları*. (çev: Ersin Kuşdil). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gramsci A. (1986). *Hapishane defterleri, seçmeler*. (çev: Kenan Somer). İstanbul: Onur Yayınları.
- Karaman M. L. (1990). Sivil toplum kavramı ve Türkiye üzerine değerlendirmeler: Bir yeniden bakış. *Türkiye Günlüğü*, 10.

- Keane J. (1993). Despotizm ve demokrasi. *Sivil Toplum ve Devlet*, (der: John Keane). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Mardin Ş. (1983). Sivil toplum. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, 8, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Marshall G. (1994). *The concise Oxford dictionary of sociology*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Marx K & Engels F. (1987). *Alman ideolojisi (Feuerbach)*. (çev: Selim Belli). (2. Baskı). Ankara: Sol Yayınları.
- Michelson M. R. (2001). Political trust among Chicago latinos. *Journal Of Urban Affairs*, 23(3-4).
- Newton K. (2001). Trust, social capital, civil society, and democracy. *International Political Science Review*, 22(2).
- Nicholson H. (2002). The politics of trust: Drama education and the ethic of care. *Research in Drama Education*, 7(1).
- Poggi G. (1991). *Çağdaş devletin gelişimi*. (çev: Şule Kut-Binnaz Toprak). İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.
- Seligman A. B. (2000). Trust and civil society. (eds: Fran Tonkiss, Andrew Passey, Natalie Fenton, Leslie C. Hems). *Trust and Civil Society*, Basingstoke: Macmillan Press.
- Stainhorpe A. (2006). *How may the importance of trust and distrust be evaluated within democratic society?*. http://www.currentstudents.arts.manchester.ac.uk/pg/assets/crpc/Stainhorpe_Trust_and_Distrust.pdf, 11 Nisan 2006, TBMM, www.tbmm.gov.tr
- Tezel Y. (1978). Sivil toplum, siyasal toplum ve sosyalizm. *Toplumcu Düşün*,
- Uslaner Eric M. (2006). Trust and civic engagement in East and West. http://www.civicus.org/new/media/civicus_eng_final_version.pdf, 11 Nisan 2006.
- Vergin N. (1994). Demokrasi ve sivil toplum. *Yeni Türkiye*, 10.
- Worldvaluessurvey (2006). www.worldvaluessurvey.org/services/index.html, 11 Nisan 2006.

Political Trust to Civic Society: A Field Research on Trust Level of Turkish MPs to Civic Society Organizations

Abstract:

When we compare civic society in Turkey and in western countries, it can be said that civic society is not developed well enough in Turkey. In what account political institutions (means Turkish Parliament for this study) trust to civic societies is searched in the study. While studies on individuals' trust to other individuals or political institutions is sufficient enough in civic society-trust relations researches, studies on political institutions' trust to civic society organizations inadequate.. The main hypothesis of the research is there is a parallel relation between development level of civic society and trust level feeling against civic society in Turkey. It can be said that research findings have been supporting the hypothesis in Turkey

Citation: Bülbül K., Yashkaya R. (2006). "Political Trust to Civic Society: A Field Research on Trust Level of Turkish MPs to Civic Society Organizations", *Sivil Toplum Dergisi (Journal of Civil Society)*, 4(16), pp. 91-105.

► ► ► K İ T A P

Oyuncaklı Dünya

Günümüzün bilim dünyasında çocuk kültürü, çocukluğun tarihi, çocuk gelişimi, oyun, oyuncak gibi kavramlar psikoloji, sosyoloji, antropoloji, sosyal tarih alanlarında daha fazla araştırılıyor. Gün geçmiyor ki çocuk oyunları ya da oyuncakları konusunda dünyada yeni bir kitap ya da makale yayımlansın... Bu kitabın konusu da çocuk, oyun, oyuncak; amacı da oyuncaktan yola çıkıp çocukluğun tarihine ulaşmak. Bunu da hem dünya hem Türkiye ölçeğinde yapmak. Çocukluğu sadece tarihteki değil bugünkü durumuyla da resmetmek, aradaki süreklilikleri ve kopuklukları saptamak. Çocuğu, oyunu ve oyuncakıyla tanımak toplumu da tanımayı sağlıyor bütün çağlarda.

Bekir Onur Dost, Ankara 2002 (ikinci baskı), s. 351, ISBN: 975-298-032-5